

Oddrun Pauline Ohren
Nasjonalbiblioteket

Entitetsbasert katalogisering - modeller og verktøy

BIBSYS-konferansen 19.-20. mars 2025

Status og drivere

- Overgang fra RDA original til RDA Official
 - RDA Original tas ned 11. mai 2027
- MARC på veg ut
- Anskaffelse av biblioteksystem for BIBSYS-konsortiet for ny periode avgjort
 - Krav om støtte for lenkede bibliografiske data
- Metadatabrønnen under utarbeidelse
 - Biblioteksentralen leverandør
 - Basert på lenkede bibliografiske data
- Internasjonale aktiviteter

RDA er «to ting»

- **Katalogiseringsregler** (egentlig rammeverk)
- En metadata-ontologi i tråd med LRM
 - **RDA Element sets**, eller RDA-ontologien
- RDA katalogiseringsregler kan brukes sammen med ulike metadataformater
 - MARC
 - BIBFRAME
 - RDA-ontologien
 - ...
- Men: RDA (Official) og RDA-ontologien er laget for å passe sammen

Å tenke i entiteter

Hva er det **originale innholdet** – og **hvem har skapt det?**

Hvordan var innholdet **uttrykt opprinnelig?**

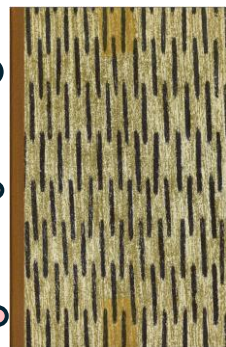
Er innholdet **uttrykt på en annen måte** i denne ressursen enn opprinnelig?

Hvilke **fysiske egenskaper** har denne ressursen?

Hvilke endringer er ev. gjort, og **hvem** har utført disse?

På **hvilken form** er denne ressursen tilgjengeliggjort?

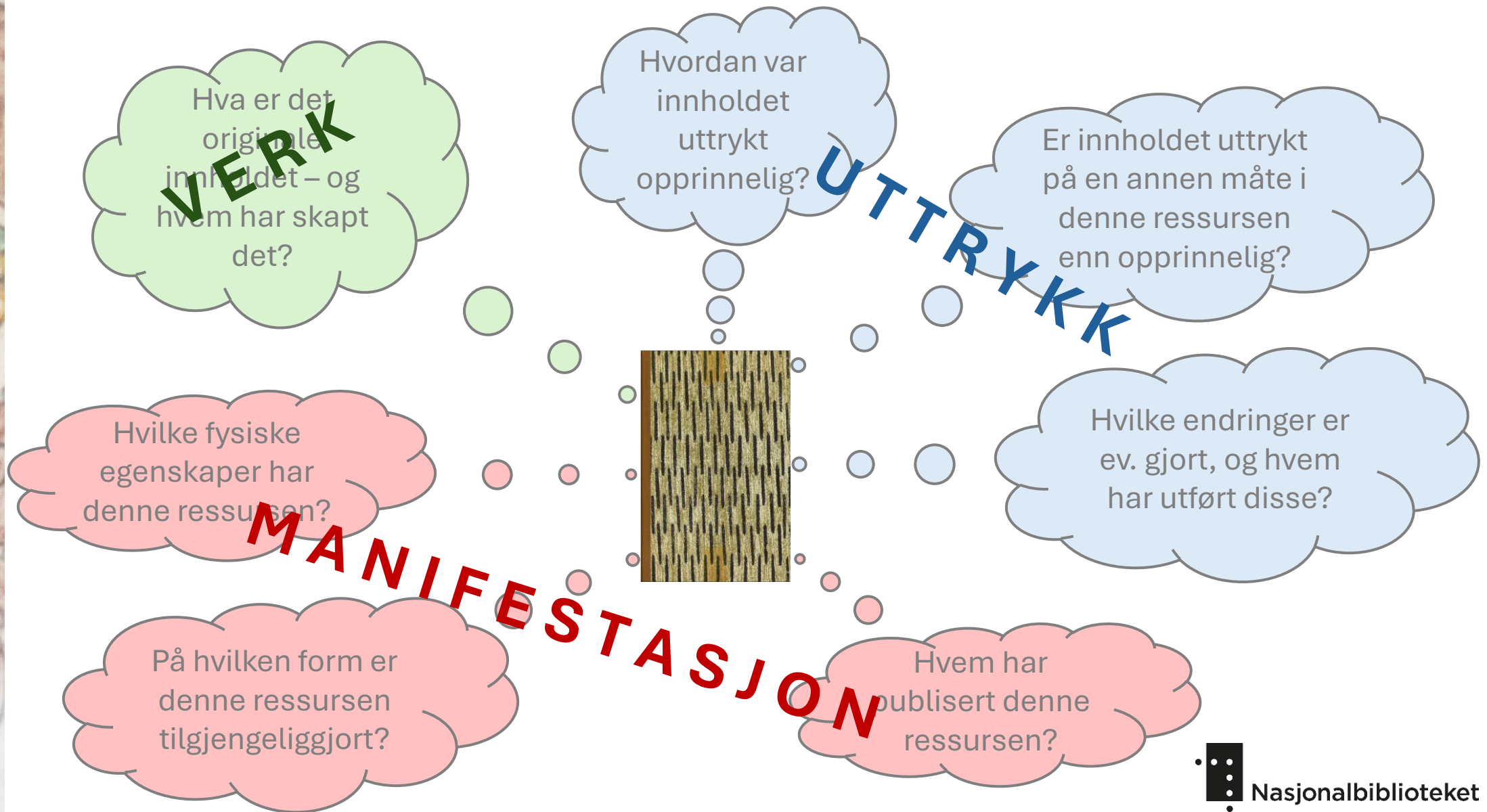
Hvem har publisert denne ressursen?

Entitetsbaserte metadata

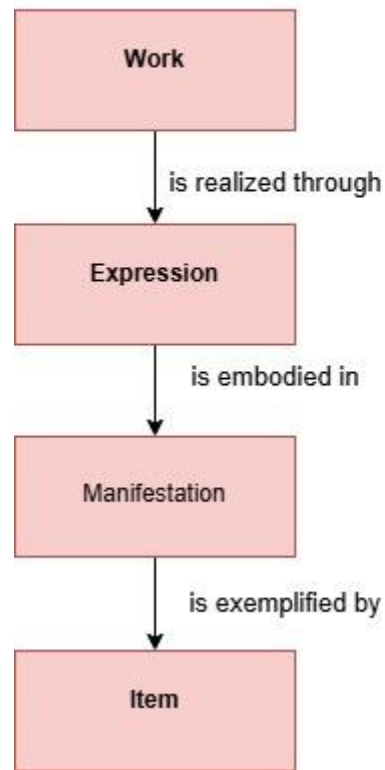
- Poenget er ikke mer eller annen informasjon om ressursene
 - Men å **representere** informasjonen på en mer **strukturert**, **gjennbrukbar** og **maskintolkbar** måte
- Fokuserer på definerte **aspekter** ved dokumenter
- Aspektene kan vi kalle **entitetstyper**
- Entitetstypene er definert i en **datamodell**, f.eks
 - RDA/LRM
 - BIBFRAME
 - ...
- Verk, Uttrykk, Manifestasjon, Eksemplar

Å tenke i entiteter

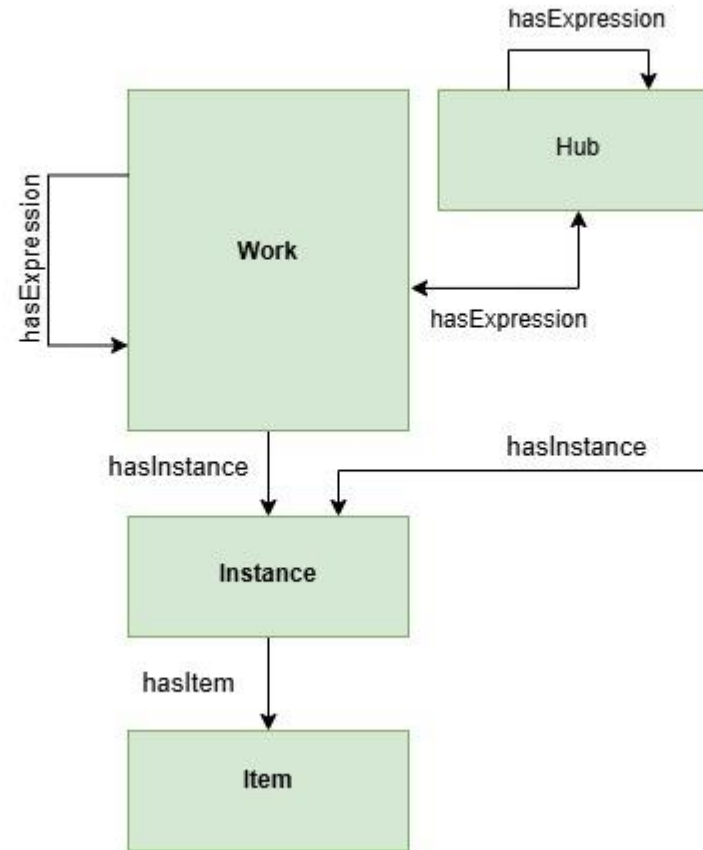

Aktuelle modeller for bibliotek

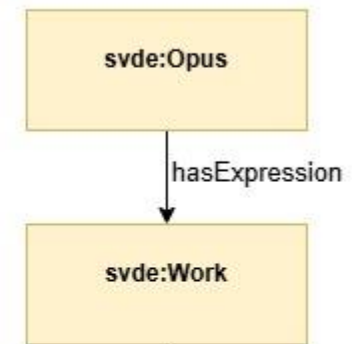
LRM/RDA

BIBFRAME

SHARE-VDE utvidelse

BIBFRAME vs. RDA

- Bibliographic Framework
 - Library of Congress
 - Versjon 1 i 2012
 - Versjon 2 i 2016
 - Finnes nå i flere varianter
 - Utvidelser:
 - Library of Congress
 - Share-VDE
 - Nasjonalbiblioteket i Finland
- Resource Description and Access
 - RDA Steering Committee
 - Eies av 3 bibliotekforeninger
 - Original version 2010
 - Fra katalogiseringsregler til bibliografisk rammeverk
 - RDA Official 2020
 - RDA-ontologien
 - Egenskapene (feltene)
 - «Implementasjon av LRM»

Begge har fordeler og ulemper

- **BIBFRAME:**

- Stort brukermiljø (USA)
- Systemstøtte/verktøy finnes i økende grad
 - Editorer
 - Konverterere (fra/til Marc)
- Preget av MARC
- Utydelig skille mellom verk og uttrykk
- Ikke svært presist
 - Svake definisjoner åpner for fleksibel bruk
- Interoperabilitetsproblemer

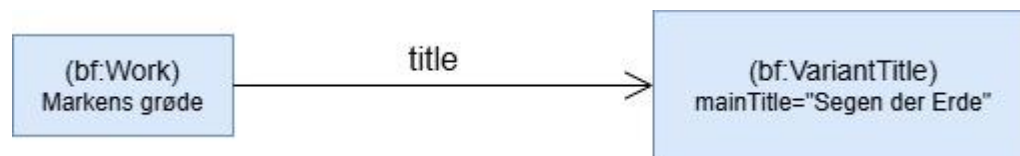
- **RDA-ontologien:**

- Foreløpig lite brukermiljø
- Mindre systemstøtte (men i utvikling)
 - Satses på av norske aktører (BS, BB)
- Bedre struktur, mer stringent
 - Nærmere LRM
- Bedre egnet som lenkede data
- Finnes på norsk
- Anbefales av Den norske katalogkomité
 - Bl.a. basert på analyserapport av UBO+BS

Eksempel på ulikheter

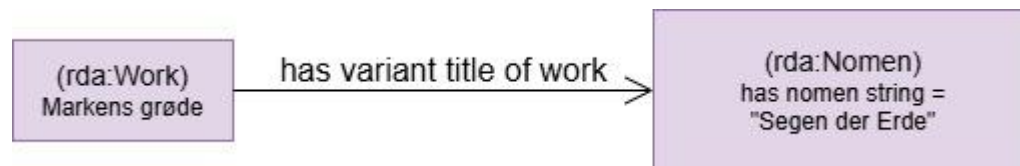
- Å uttrykke varianttittel til et verk

BIBFRAME

title er definert som en relasjon mellom en hvilken som helst ressurs og en entitet av typen bf>Title (eller noen av den undertyper)

RDA-ontologien

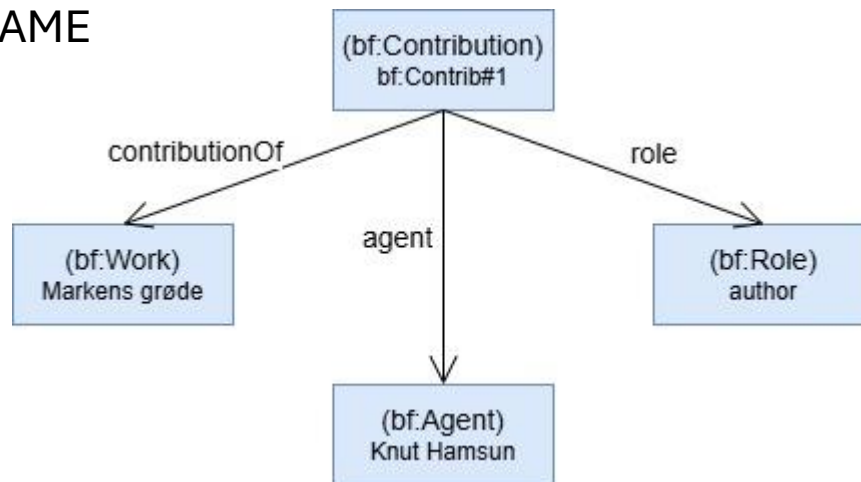

has variant title of work er definert som relasjon mellom et verk og et nomen/streng

Eksempel på ulikheter

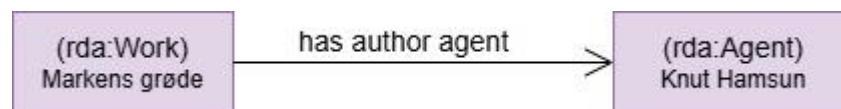
- Å uttrykke forfatteren bidrag

BIBFRAME

En agents **bidrag til et verk** uttrykkes som en **3-veis relasjon** mellom verket, agenten og rollen

RDA-ontologien

Has author agent er definert som relasjon mellom et verk og en rda:Agent. Rollen forfatter er innbakt i relasjonen

Nasjonalbiblioteket anbefaler

- Bruk av RDA-ontologien som datamodell for lenkede bibliografiske data i Norge
 - <https://bibliotekutvikling.no/kunnskapsorganisering/datamodell-for-bibliografiske-lenkede-data-i-norske-bibliotek/>

Helga Flatland

VERK
Etterklang
Roman 2022

Har forfatter

Har representativt
uttrykk av verk

Har uttrykk av verk

Har forteller

Pål Christian
Eggen

UTTRYKK
Etterklang
Norsk tekst

UTTRYKK
Toxic
Engelsk tekst

Har
oversetter

UTTRYKK
Etterklang
Norsk tale

Har forteller

Seda Witt

Har manifestasjon
av uttrykk

Har manifestasjon
av uttrykk

Har manifestasjon
av uttrykk

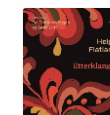
Manifestasjon
Etterklang
Trykt bok, innbundet,
utgitt 2022

Manifestasjon
Etterklang
Ebok, utgitt 2022

Manifestasjon
Toxic
Trykt bok, heftet,
utgitt 2024

Manifestasjon
Etterklang
Lydfil, utgitt 2022

Har utgiver

Har utgiver

Har utgiver

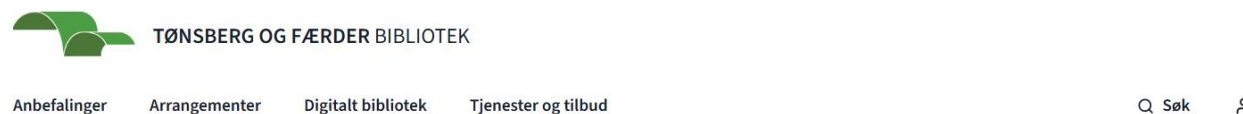
Nasjonalbiblioteket

Gevinster ved entitetsbaserte metadata (1)

- Bedre **konsistens**
 - Kontrollert gjenbruk av metadata
 - Fra *skriv/kopier/lim inn* tekst til *referering* av ID-er
 - Alle entitetene som er opprettes (verk, uttrykk, manifestasjoner) har unike, varige ID-er
 - Disse kan refereres til utenfra
- Bedre, mer presis **uttrykkskraft**
 - Opplysningene knyttes eksplisitt til de aspekter av ressursene hvor de hører hjemme
 - Lettere å innpasse framtidige bearbeidelser av eksisterende ressurser
 - F.eks. adaptasjoner, fortsettelser, arrangementer (musikk), etc
- Generelt: lettere å uttrykke og forvalte et «sannere bilde» av **egenskapene ved** og **forbindelsene mellom** ressursene man har i biblioteket

Gevinster ved entitetsbaserte metadata (2)

- Muliggjør bedre tjenester til sluttbrukere
 - Bedre søkegrensesnitt
 - Eksempel: Vigdis Hjorth i Tønsberg og Færder bibliotek

Vigdis Hjorth

Vigdis Hjorth

1959 • Norsk

Vigdis Hjorth er en norsk forfatter. Hun er en av Norges mest sentrale samtidsforfattere og har skrevet barnebøker, romaner, essaysamlinger og en intervjubok.

Hentet fra [Store norske leksikon](#)

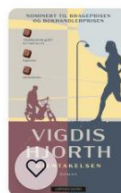
Foto: Chell Hill
(CC BY-SA 3.0)

Som forfatter

BOK
Kul i brystet :
året vi ble syke :
en
rekonstruksjon
Line Norman Hjorth
Bokmål

BOK
Gjentakelsen :
roman
Vigdis Hjorth
Bokmål

BOK
Jørgen + Anne
er sant
Vigdis Hjorth
Bokmål, ukrainsk

Vigdis Hjorth i Tønsberg og Færder bibliotek, forts.

→ Som innleser

→ Som redaktør

+ Vis flere

→ Som medar

→ Emner knyttet til Vigdis Hjorth

Familieforhold Forelskelse Vennskap Kvinner Kjærlighet Forfattere - Norge Klasseskiller Arveoppgjør
Alkoholmisbruk Flytting

→ Om Vigdis Hjorth

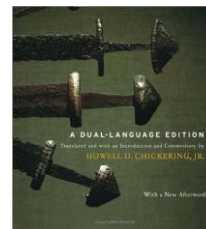
Utfordringer

- Nye, abstrakte begreper å lære, blant andre:
 - **Aggregater**: Manifestasjoner som inneholder flere uttrykk

Spor
En antologi

[Mer enn *100 uttrykk*
av like mange verk]

Beowulf
(to-språklig utgave)

[*To uttrykk av ett og samme verk* (engelsk hhv
gammelengelsk tekst)]

- **Aggregerende verk**: *Idéen om og planen for å lage aggregatene*
- Entitetsgrenser
 - Når må man opprette nytt verk/uttrykk/manifestasjon?
- Krever retningslinjer, opplæring og modning

Editorer for entitetsbaserte metadata

The logo for SINOPIA, consisting of the word "SINOPIA" in a serif font on a light beige background.

Editor for lenkede data, utviklet av StanfordU, LC og flere

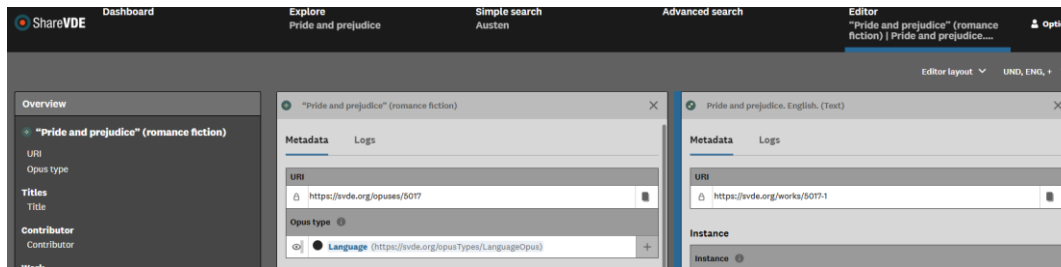
The logo for MARVA, consisting of the word "MARVA" in a serif font on a black background.

Library of Congress sin BIBFRAME-editor

The logo for Ebba, consisting of a white play button icon and the word "Ebba" in a sans-serif font on a dark red background.

Bokbasens
metadataeditor

J.Cricket, Share-VDE sin editor av lenkede data

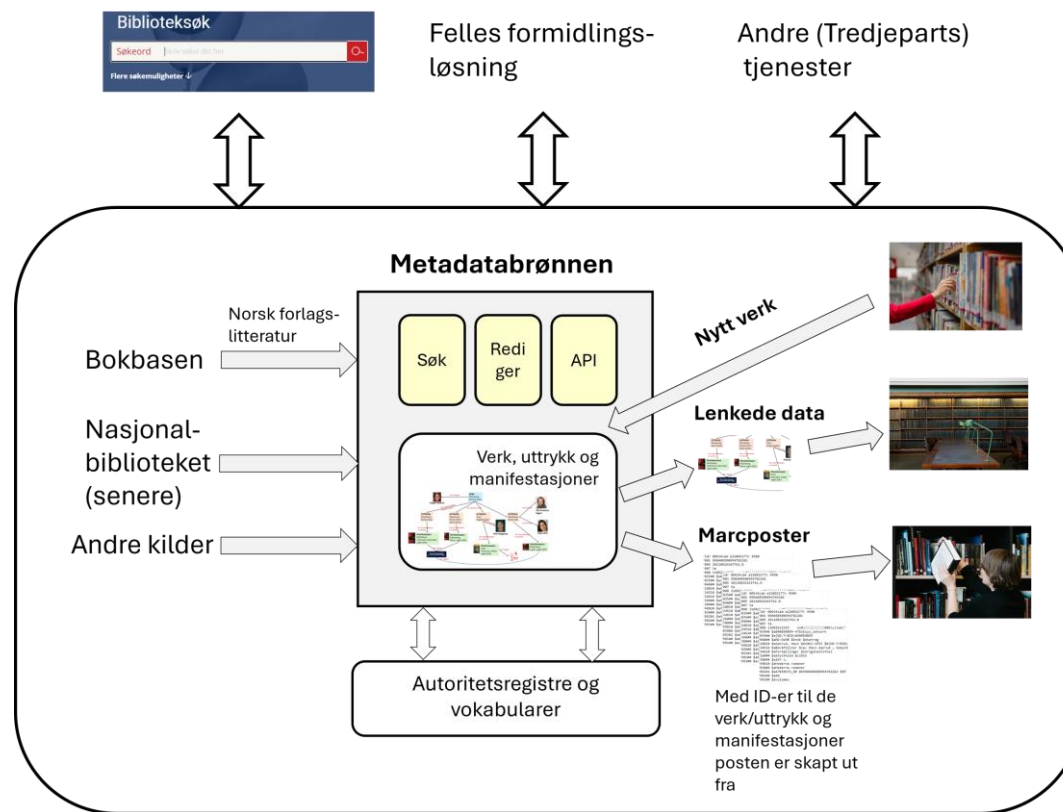
QURIA

Biblioteksystem fra Axiell

Ingen av disse passer eller er tilgjengelige for oss
Håp om at Clarivate kan bidra med editeringsmuligheter

Vegen framover (1)

- Etablere metadatabrønnen

- Plattform for metadataleveranse fra Bokbasen
- Utgangspunkt for tjenesteutvikling

Vegen framover (2)

- Overgang til **RDA Official** innen fristen (Mai 2027)
- Nasjonale retningslinjer integreres i **RDA Toolkit**
 - I form av såkalte policy-statements knyttet til entiteter, opsjoner og elementer i toolkitet
 - Planlegging av dette er påbegynt
 - Toolkitet har sine sider
- Videreutvikle **applikasjonsprofiler**
- Vurdere om/hvordan RDA Toolkit skal brukes når det gjelder publisering av
 - øvrig veiledningsmateriale
 - applikasjonsprofiler
- Lære av **andres erfaringer**